

Lier kommune

Avdeling for oppvekst 2020

veileder for
forebygging og
oppfølging av
bekymringsfullt
skolefravær

Tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid

Rammer for systematisk arbeid basert på sentral teori og forskning, samt aktuelle lover og forskrifter

INNHOILDSFORTEGNELSE

1. FRAVÆR	3
1.1 Helhetlig forståelse av fravær.....	4
1.2 Skolefraværets funksjon.....	5
1.3 Den onde sirkelen	6
1.4 Risiko og beskyttende faktorer	7
2. OPPFØLGING AV FRAVÆR	8
2.1 Forebygging av fravær - universelt nivå	8
2.2 Alvorlig fravær - rutiner for oppfølging.....	9
3. RESSURSBANK.....	11
Innkalling til samtale.....	11
Mal for kartleggingsamtale.....	12
Hjelp til elevsamtalen.....	13
Samarbeidsavtale.....	14
Evaluering av samarbeidsavtale.....	15
Samarbeidsavtale, mal til tverretattlig.....	16
Tiltaksbank.....	17
Eksempel etter kartlegging.....	19
Pluss/ minus-skjema.....	20
Skalering.....	21

1. FRAVÆR

Vansker med å møte på skolen starter gjerne i det små, med fravær fra timer, deler av dagen eller enkelte dager. Det kan oppstå gjennom hele den opplæringspliktige alderen, men det er økt risiko i forbindelse med skolestart og overganger, slik som overgangen til ungdomsskolen, ved skolebytte og etter ferier eller sykefravær (Ingul, 2005). Forekomsten av fravær er noe høyere i ungdomsskolen enn i barneskolen. Dersom fraværet varer over tid vil atferden ofte bli mer fastlåst og tilleggsproblematikk kan oppstå. For å forebygge utvikling av bekymringsfullt skolefravær bør det derfor være lav terskel for igangsetting av tiltak.

Fravær kan være gyldig eller ugyldig, kan skyldes sykdom eller ferie. Høyt skolefravær gir flere negative følger som f. eks isolasjon, lav selvfølelse, faglige hull og familiære problemer. Med høyt skolefravær er veien til frafall i videregående skole kort, og senere vansker med å komme inn i arbeidsmarkedet. Med så alvorlige konsekvenser er det i alles interesse å forebygge og forhindre skolefravær. Da blir samarbeid mellom de berørte instanser/ parter avgjørende.

Barnehagen blir også trukket inn som en arena der man bør jobbe mot skolefravær. Allerede her kan man se tendenser til at noen barn gjerne vil slippe å gå i barnehage og at foreldrene lar dem få lov til å slippe. Det oppfordres til at om barnet er friskt, bør det gå i barnehagen de avtalte dagene for å innarbeide gode vaner i å delta der det forventes. Et godt eksempel på tidlig innsats i praksis.

Bekymringsfullt skolefravær kan forklares som:

«Fravær fra undervisningen og det sosiale fellesskapet i skolen, gyldig eller ugyldig, av et omfang/ en hyppighet som medfører bekymring knyttet til elevens faglige utvikling, samt elevens sosiale tilhørighet og utvikling.» (Ingul, 2011)

1.1 Helhetlig forståelse av fravær

Alvorlig skolefravær kan skyldes ulike årsaker. Den enkelte elev kan ha individuelle vansker, samtidig som omstendighetene både hjemme, i nettverket og på skolen vil kunne være med på å utløse og opprettholde problematikken. Ofte inngår de ulike årsakene til langvarig skolefravær i et komplekst samspill hvor de også påvirker hverandre, og det er derfor viktig med et helhetlig perspektiv på utfordringene.

Punktene i modellen under er et utgangspunkt for å sikre en helhetlig tilnærming til skolefraværet, og sikre at alle parter tar sin del av ansvaret.

Barna har ofte gode forslag og innspill til hvordan fastlåste situasjoner kan løses. Barn har rett til å bli hørt når deres skolesituasjon skal diskuteres. Det er viktig at man forsikrer seg om at elevens stemme er hørt, men ansvaret for gode beslutninger kan ikke overlates til eleven alene.

Skolefravær	
<i>Helhetlig kartlegging/ systemisk forståelse</i>	
<i>Elevens fysiske og psykiske helse</i>	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Kroniske fysiske sykdommer (kysseesyken, ME etc.)</i> ○ <i>Nevroutviklingsforstyrrelser (ADHD, autisme, søvn etc.)</i> ○ <i>Psykiske lidelser (angst/ depresjon etc.)</i>
<i>Familiesystemet</i>	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Samspill foreldre – barn</i> ○ <i>Konflikter i familien</i> ○ <i>Psykiske vansker hos foreldre</i> ○ <i>Rus/ kriminell atferd</i> ○ <i>Kulturelle forhold</i> ○ <i>Tillit/ mistillit til skolen</i> ○ <i>Nettverkskartlegging</i>
<i>Skolesystemet</i>	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Utløsende hendelser</i> ○ <i>Elev-elev relasjoner</i> ○ <i>Elev-lærer relasjon</i> ○ <i>Skole-hjem-samarbeid</i> ○ <i>Skolefaglig fungering</i> ○ <i>Trygt og godt læringsmiljø</i> ○ <i>Tilpasset opplæring</i> ○ <i>Temaforståelse hos ansatte</i>
<i>Elevens fritid</i>	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Vennerelasjon</i> ○ <i>Deltagelse i fritidsaktiviteter</i> ○ <i>Fritidsinteresser</i>

1.2 Skolefraværets funksjon

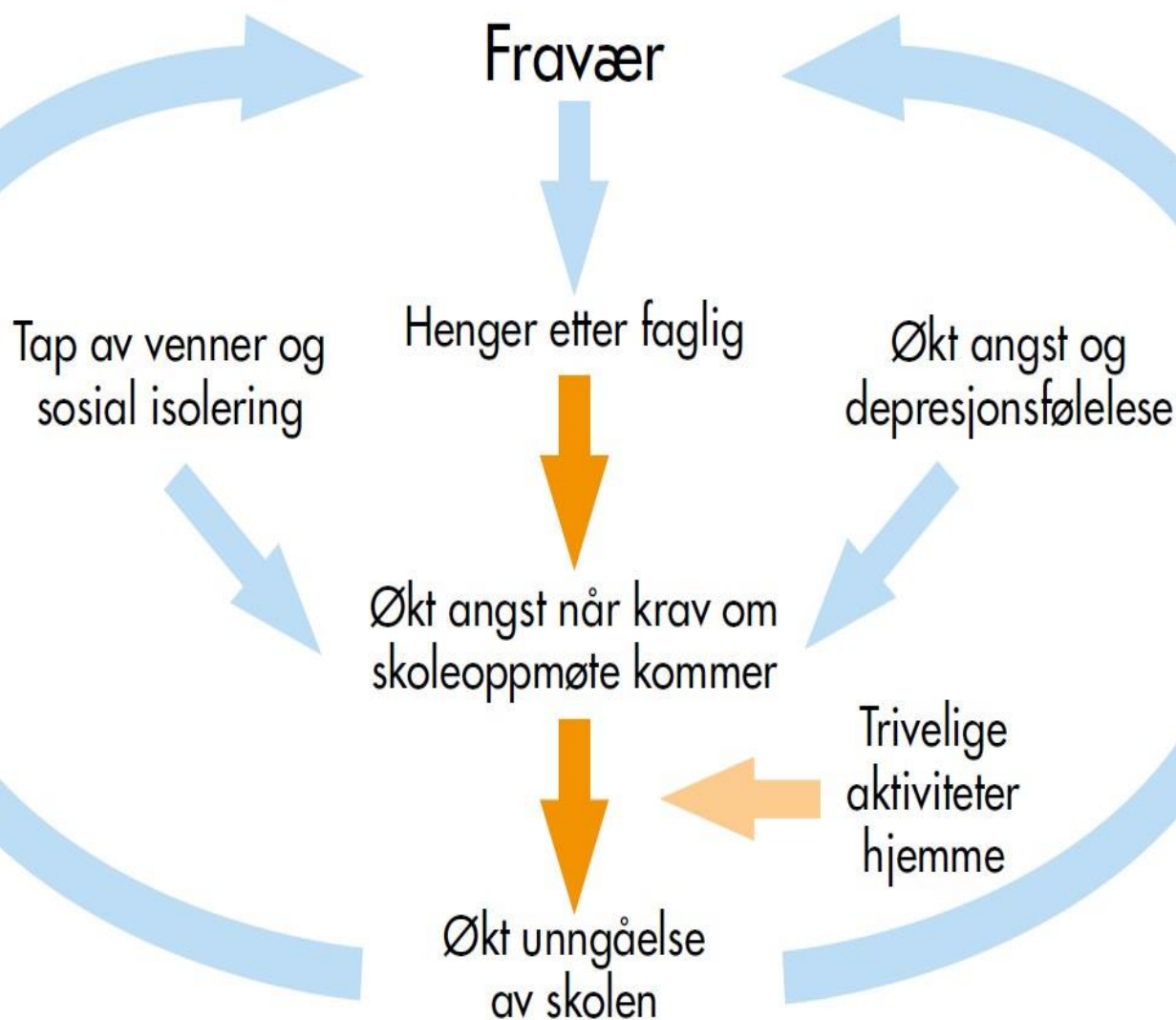
For lettere å kunne forstå årsakene til alvorlig skolefravær er det viktig å se på hva slags funksjon fraværet kan ha for den enkelte elev.

FIRE UNDERGRUPPER	
Unngå negative opplevelser	1. Unngår stimuli som vekker negativ affekt eller emosjonelt ubehag. Her vil opplevelsen av ikke å ville gå på skolen ofte være knyttet til generelt ubehag i skolesituasjonen. Dersom eleven unngår skolen (og dermed også unngår den negative opplevelsen) opprettholdes og forsterkes adferden. I noen tilfeller kan ubehaget være knyttet til bestemte situasjoner som eleven vil forsøke å unngå, f. eks skolegården, en bestemt voksen, gymsalen, o.l.
	2. Unngår ubehagelige sosiale situasjoner eller evalueringssituasjoner. Her vil eleven vegre seg for å gå på skolen for å unngå situasjoner der han/ hun må eksponere seg sosialt, eller bli evaluert. Dette omtales ofte som prestasjonsangst. Dette kan gjelde f. eks å snakke høyt i klassen, snakke med andre medelever, ha prøver o.l.
Oppnå positive opplevelser	3. Oppnår oppmerksomhet fra foresatte eller viktige andre. I dette tilfelle blir eleven hjemme for å oppnå oppmerksomhet fra foresatte. Den positive konsekvensen eleven oppnår når han/ hun blir hjemme vil opprettholde og forsterke elevens vegring for å gå på skolen
	4. Oppnår goder utenfor skolen Her blir eleven hjemme for å oppnå noe positivt. Det kan dreie seg om belønninger, som f. eks å se på TV, spille dataspill, være med venner, shopping, rus o. l. Den positive konsekvensen av å bli hjemme vil også her opprettholde og forsterke elevens vegring for å gå på skolen.

Oversikt basert på Kearney (2001)

1.3 Den onde sirkelen

Det å være borte fra skolen over tid gjør at eleven blir sosialt isolert og mister tilhørighet til jevnaldrende. Eleven blir ofte hengende etter med skolearbeidet og får ikke avkreftet eventuelle negative tanker om det å være på skolen. Dette gjør at det blir vanskeligere og vanskeligere å komme tilbake til skolen. Figuren under viser samspillet mellom utløsende og opprettholdende faktorer og hvordan dette skaper en ond sirkel. Illustrasjonen av den onde sirkelen tydeliggjør viktigheten av å få eleven tilbake på skolen. For hver dag som går øker mengden risikofaktorer som gjør det vanskeligere å komme tilbake på skolen (Ingul, 2016). Med andre ord: Hver dag teller

Modell fra *Skolevegning en praktisk og faglig veileder*, Oslo Kommune, 2009, oversatt fra Thambirajah et al. (2008)

1.4 risiko og beskyttende faktorer

På bakgrunn av en helhetlig problemforståelse blir det tydelig at ulike risiko- og beskyttelsesfaktorer medvirker til utvikling av langvarig skolefravær.

Elev (fysisk og psykisk helse, fritidsaktiviteter etc.)	
<i>Risikofaktorer:</i>	<i>Beskyttende faktorer</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ Eleven har en psykisk sårbarhet ○ Eleven har ofte fysiske plager, vondt i magen eller hodet ○ Eleven viser utagerende adferd hvor det stilles krav, viser motstand mot å delta i enkelte aktiviteter/ situasjoner på skolen ○ Eleven har en introvert adferd, snakker aldri høyt i klassen, svært utrygg ved skolestart/bytte ○ Eleven har prestasjonsangst ○ Eleven har bekymringer for andre ting enn skolen ○ Eleven har lærevansker ○ Eleven har lav sosial kompetanse, ofte alene i friminuttet 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Eleven har et positivt selvbilde ○ Eleven har gode relasjoner på skolen – til voksne og minst en god venn ○ Eleven mestrer det skolefaglige ○ Eleven har fritidsinteresser/ aktiviteter
Familie	
<i>Risikofaktorer:</i>	<i>Beskyttende faktorer:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ Psykiske lidelser hos foresatte ○ Samspillsvansker i familien ○ Endrede familiesituasjoner ○ Manglende grensesetting ○ Foresatte med egne negative erfaringer knyttet til skolen 	<ul style="list-style-type: none"> ○ God psykisk helse hos foresatte ○ Godt samarbeid mellom foresatte og skole ○ Familiens støtte i sosiale nettverk ○ Varme og tydelige foreldre
Skole	
<i>Risikofaktorer:</i>	<i>Beskyttende faktorer:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ Mangelfulle rutiner for registrering og håndtering av fravær ○ Uhensiktsmessig håndtering av og holdninger til fravær ○ Dårlig klasse- og læringsmiljø ○ Mobbing ○ Lite kontinuitet i opplæringen – høyt lærerfravær ○ Lav kompetanse om barns psykiske vansker 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Gode fravær rutiner ○ God klasseledelse/ autoritative voksne ○ Velfungerende, tilpasset opplæring ○ God relasjon mellom lærer og elev ○ Godt samarbeid mellom foresatte og skole ○ God informasjonsflyt ved overganger ○ Gode rutiner og handlingsplaner for å gripe inn ved høyt fravær ○ Tidlig involvering av andre instanser

2. Oppfølging av fravær

Forebygging av fravær/ universelt nivå for skolens fravær rutiner

Mål:	<ul style="list-style-type: none"> ○ Arbeide forebyggende med skolemiljø og fraværsoppfølging
Ansvar:	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kontaktlærer og skolens ledelse
Oppgave:	<ul style="list-style-type: none"> ○ Daglig registrering av fravær av kontaktlærer, time/ faglærer. ○ Foresatte gir beskjed om fravær allerede første dag. ○ Dersom ikke skolen mottar informasjon samme dag kontaktes foresatte av kontaktlærer. ○ Foresatte leverer i etterkant skriftlig melding ved alle typer fravær. ○ Gjennomgang av fravær på trinn/team med avdelingsleder to ganger pr semester ○ Fravær skal være tema på skolens foreldremøter og i ressursteam. ○ Forebyggende arbeid med et trygt og godt læringsmiljø.

Alvorlig fravær – rutiner for oppfølging

Trinn 1	Identifisering og kontakt
Mål:	Å oppdage fraværet tidlig
Ansvar:	Kontaktlærer
Støttesystem:	Skolens ressursperson
Kriterier for alvorlig fravær:	<ul style="list-style-type: none"> ○ Eleven har fravær over 20 % i løpet av 4 uker ○ Eleven har kommet for sent 5 ganger i løpet av 4 uker ○ Eleven har 5 enkelttimer fravær i løpet av 4 uker ○ Eleven har høyt fravær, 10 dager eller mer i halvåret
Oppgaver:	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kontaktlærer informerer ledelsen og skolens ressursperson om fraværet. ○ Kontaktlærer snakker med elev og foresatte når fraværet er alvorlig. Hvorvidt bekymringen skal drøftes med eleven selv, vurderes ut fra alder og utvikling. Hensikt er å sikre at foreldre er klar over fraværet og undersøke årsaken til fraværet. ○ Hvis det ikke er grunn til bekymring følges videre fravær på lik linje med andre elever. ○ Hvis det er grunn til bekymring iverksettes trinn 2.
Trinn 2	Kartlegging, tiltak og evaluering
Mål:	Hindre utvikling av langvarig alvorlig skolefravær
Støttesystem:	Skolens ressursperson, helsesykepleier
Ansvar:	Kontaktlærer og skolens ledelse
Oppgaver:	<p>Samtale/kartlegging, tiltak og evaluering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Kontaktlærer/ skolens ledelse innkaller eleven (vurderes ut fra alder og utvikling), foreldrene og helsesykepleier til et møte med eleven og foresatte (se samtaleguide). ○ Eleven forteller hva han/ hun mener skal til for at fraværet reduseres. ○ I møtet gjennomføres en felles kartlegging av eleven og situasjonen rundt eleven. Ta utgangspunkt i helhetlig forståelse av fravær (s. 4) og risiko og beskyttende faktorer (s. 7). ○ Tiltak for både elev, skole og hjem er anbefalt. ○ Samarbeidsavtale (se mal) mellom skolen, foreldre og eleven utarbeides. Denne evalueres i et samarbeidsmøte etter 3 uker. ○ Referat skrives av skole i hvert møte. Regnes som innkalling til neste møte. ○ Dersom fraværet er uendret eller økende skal skolen gå til trinn 3.

Trinn 3	Behov for ytterligere tiltak (etter de 3-4 første ukene)
Mål:	Redusere omfanget av skolefraværet
Ansvar:	Skolens ledelse
Støttesystem:	Skolens ressursperson, helsesykepleier, PP-rådgiver og barneverntjenesten (tverretatlig team)
Oppgaver:	<ul style="list-style-type: none"> ○ Elev og foreldre møter i skolens tverretatlige team. Skolen kan kalle inn til ekstraordinært møte/ flytte møtedatoer som er satt. ○ På første møte gjennomføres en utvidet kartlegging av ressurser og hjelpebehov (se helhetlig forståelse av fravær og risiko og beskyttende faktorer). ○ Det utarbeides tiltak på bakgrunn av kartleggingen. ○ Ansvar for oppfølging av tiltakene fordeles på de ulike deltakerne i gruppen og nedfelles i en samarbeidsavtale. ○ Evaluering skjer i jevnlig samarbeidsmøter etter behov. ○ Det systematiske arbeidet fortsetter selv om fraværet blir langvarig. <p>Avklaring:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Er det behov for andre instanser inn (fastlege, BUP, 0-26 etc.)? ○ Er det behov for uttalelse fra lege/ spesialisthelsetjeneste ifm sykdom? ○ Skal saken henvises til/ drøftes med kommunens konsultasjonsteam? Avklares i tverretatlig møte. Ved behov tar skolens ledelse kontakt pr. mail eller telefon og oversender møtereferat og samarbeidsavtaler fra trinn 2 og 3 etter samtykke fra foreldre og eventuelt elev.
Trinn 4	Behov for bistand fra kommunens konsultasjonsteam (PPT, helse, barnevern)
Mål:	Redusere omfanget av skolefraværet
Støttesystem:	Kommunens konsultasjonsteam for bekymringsfullt skolefravær
Oppgaver:	<ul style="list-style-type: none"> ○ Skolen og skolens tverretatlige team kan drøfte situasjonen med teamet. Kontakt: telefon og henvisning med kopi av tidligere samarbeidsavtaler og evalueringer ○ Skolen kan innkalle teamet til samarbeidsmøte med foresatte og eventuelt eleven i løpet av 2 uker etter kontakt er etablert. ○ Videre møter avtales fra gang til gang ○ Vurdere fortløpende behov for fastlege, BUP etc. ○ Fritak for opplæringsplikten ○ Vurdere individuell plan ○ Vurdere behov for drøfting av tilbud og ansvar med flere virksomhetsledere (oppvekst/helse), kommunalsjef, kommuneoverlege

Innkalling til samtale

Til:

_____

(foresattes navn)

Skolen kaller med dette inn til en kartleggingsamtale vedrørende

_____

(Elevens navn)

Det er registrert at _____ har et høyt fravær fra skolen. Det vises til vedlagte retningslinjer ved bekymringsfullt skolefravær i lierskolen.

Vi ønsker en samtale omkring situasjonen og hensikten er å kartlegge elevens situasjon og utarbeide en plan for tilstedeværelse på skolen. I møtet vil delmål, tiltak og ansvar drøftes og avklares.

Kartleggingen vil omfatte forhold knyttet til eleven, skolen, familien, fritid og vennerelasjoner.

Tidspunkt for møtet: _____

Sted: _____

Mvh.

_____

Kontaktlærer

_____

Rektor

Mal for kartleggingssamtale ved bekymring for fravær

Rammer for en god samtale	<ul style="list-style-type: none"> - Sørg for gode fysiske rammer for samtalen. Velg et møterom der dere ikke blir forstyrret og avtal på forhånd hvor lang samtalen skal være. - I forkant av samtalen må det avklares hvorvidt eleven skal være med. Hvis eleven ikke deltar er det viktig at eleven opplever å få god informasjon om hva som blir sagt og gjort, og hvorfor. - Forbered deg godt. Forhør deg i forkant av møtet med andre lærere eleven forholder seg til, ansatte på SFO, etc. som kan bidra med viktig informasjon. Snakk med lærere til eventuelle søsken. - Ta høyde for følelsesmessige reaksjoner. Bekreft og anerkjenn følelsen uten å gå i forsvar.
Samtalens start	<ul style="list-style-type: none"> - Informer om at et av formålene med samtalen er å dele skolens bekymring for elevens skolefravær. - Gi en konkret tilbakemelding på omfanget av fraværet. Informer om at skolen har rutiner for oppfølging av bekymringsfullt skolefravær og at dette innebærer at det gis informasjon til skolens ledelse. - Samtalens målsetting er å komme frem til tiltak som vil gi en normal tilstedeværelse. - Informer om at skolen har ansvar for at elever har en god og trygg skolehverdag og at foresatte har ansvar for at eleven kommer til skolen. Elever har opplæringsrett og plikt, og foresatte har ansvaret for at skolen får gitt opplæring. - Det kan være nyttig å vise foresatte veilederen for forebygging og oppfølging av bekymringsfullt skolefravær og eventuelt gi dem et eksemplar eller brosjyren som følger veilederen.
Forslag til spørsmål: Eleven	<ul style="list-style-type: none"> - Hvordan trives du på skolen og på fritiden? - Har du venner på skolen? Hva liker du å gjøre på fritiden? - Er det noe du opplever som vanskelig eller ubehagelig på skolen? Er det spesielle fag du liker/ikke liker? Hvordan opplever du ulike vurderingssituasjoner? Hvordan går det med lekser? - Er det noen lærere eller andre voksne på skolen som du har et godt/ikke godt forhold til? - Blir du plaget eller mobbet på skolen, i friminuttene, på skoleveien eller i fritiden? - Hva gjør du når du ikke er på skolen – hvordan får du tiden til å gå? - Hvordan kunne du ønske at skoledagen din var?
Forslag til spørsmål: Foresatte	<ul style="list-style-type: none"> - Hvordan opplever du/dere at barnet trives på skolen/fritiden? - Opplever du/dere at det er spesielle årsaker til at barnet ikke er på skolen? - Kan det være forhold på skolen som gjør at barnet har fravær? - Kan det være forhold utenfor skolen som gjør at barnet har fravær? - Er det helsemessige årsaker til at barnet er borte fra skolen? - Hva gjør eleven når han/hun er hjemme fra skolen? - Hvordan er elevens morgenrutiner? Kveldsrutiner? - Kartlegg foresattes behov for støtte: <ul style="list-style-type: none"> ○ Er det noe du/dere har behov for hjelp til? Hvem kan hjelpe? ○ Hva tenker du/dere at skolen kan gjøre for at barnet skal komme på skolen?
Samtalens avslutning	<ul style="list-style-type: none"> - Gi en kort oppsummering av samtalen. Avtal veien videre. - Avklar tydelige rammer for videre kontakt; avklar hyppighet og bli enige om bruk av mail/sms/tefontid. - Dersom årsakene til fraværet har kommet tydelig frem kan samarbeidsavtalen allerede nå brukes til å utarbeide og avtale konkrete tiltak. Dersom samarbeidsavtalen fylles ut og tiltak iverksettes, skal et evalueringsmøte avholdes innen tre uker. - Dersom det er behov for ytterligere kartlegging eller det ikke er tydelig hvilke tiltak som bør iverksettes, avtales et nytt møte innen en uke. Ledelsen skal være representert.
Etter samtalen	<ul style="list-style-type: none"> - Har du gjort deg noen tanker om hvilke faktorer som kan være utløsende og opprettholdende for problematikken? - Er det behov for å drøfte saken med det tverrfaglige teamet som arbeider med bekymringsfullt skolefravær (avtal kontaktmøte) - Dokumentasjon: skriv referat og legg i elevens mappe og send kopi til foresatte.

Hjelp til elevsamtalen

Eleven er i en sårbar situasjon og gode samtaler vil kunne hindre at situasjonen låser seg ytterligere. Ofte er årsaken sammensatt. Når eleven «velger» å være hjemme, er det fordi alternativet for tiden oppleves verre. Samtidig kan elevene oppleve noen grad av ambivalens som innebærer ønske om to motstridende ting samtidig. Man vil være på skole, og man vil være hjemme. Nedenfor ser vi eksempler på hvordan dette kan se ut for en tenkt elev. Punktene vil være forskjellig fra elev til elev.

Positivt med å være hjemme <ul style="list-style-type: none"> ○ Slippe stress og mas ○ Slippe å forholde seg til alt som er vanskelig ○ Slappe av, spille spill	Positivt med å gå på skolen <ul style="list-style-type: none"> ○ Være normal ○ Treffe venner ○ Lære ○ Nå sine mål for fremtiden
Negativt med å være hjemme <ul style="list-style-type: none"> ○ Føle seg annerledes ○ Miste kontakt med andre ○ Kjedelig ○ Blir deprimert	Negativt med å gå på skolen <ul style="list-style-type: none"> ○ Opplevelse av ikke å mestre ○ Opplevelse av manglende tilhørighet ○ Mange krav og forventninger

Samarbeidsavtale mellom (elev,) foresatte og skole

Hensikten med denne samarbeidsavtalen er å synliggjøre tiltak og ansvar i forhold til elevers rett og plikt til opplæring. Dette er en konkret samarbeidsavtale om de oppfølgingsområdene hjem og skole skal bistå hverandre med å utvikle. Formålet med samarbeidsavtalen er å utarbeide tiltak sammen slik at elevens fravær reduseres. I de aller fleste tilfeller vil derfor hovedmålet relateres til elevens oppmøte på skolen i alle timer/dager.

Elev: .....

Skole: .....

Klasse: .....

Dato:.....

Status: Beskrivelse av nåværende situasjon

.....
.....

Hovedmål:

.....
.....

Delmål	Tiltak	Ansvar	Frist

Avtalen gjelder i perioden: .....

.....

Kontaktlærer

.....

Foresatte

.....

(Elev)

Evaluering av samarbeidsavtale

Dato for evaluering: .....

Tilstede på evalueringsmøte: .....

Evalueringen av hovedmål og delmål:

Evalueringen bør også skje fortløpende sammen med eleven med vekt på mestring av delmål.
Evaluering av samarbeidsavtalen skal gjøres innen tre uker etter utarbeidelsen:

Delmål 1:

.....
.....

Delmål 2:

.....
.....

Evaluering av tiltak:

Vurder hvorvidt tiltakene har vært effektive i arbeidet med å nå delmålene.

Tiltak A: .....

.....

Tiltak B: .....

.....

Basert på evalueringen er det gjort en vurdering av behov for ny samarbeidsavtale og/eller videre henvisning fraværsteamet, PPT, Psykisk helse barn og unge, Barnevernstjenesten, Fastlegen eller andre instanser.

.....

.....

Signatur på evaluering:

Skole: _____

Foresatte: _____

Elev: _____

Samarbeidsavtale

Sted, dato:

Tilstede ved utarbeidelsen:

Mål for samarbeidet:

Dette vil som regel innebære at eleven er til stede på skolen hver dag, at eleven mestrer skolehverdagen med hjel e. l

Gjennomføring

Her beskriver du hva som skal til for å nå målet

Delmål 1:

Skriv delmål som vil innebære økte utfordringer for eleven. Delmålene skal tilrettelegge for mestring. Spesifiser hvor lenge hvert delmål skal gjelde. Spesifiser for eksempel fag/ situasjoner? Dager der eleven skal/ ikke skal delta, elevens behov for tilrettelegging eller støtte i utfordrende situasjoner osv

Tiltak

Her skriver du hvordan delmålene skal oppnås

Ansvarlig

Alle involverte parter skal ha sine ansvarsområder

Plan B

Hvis eleven ikke klarer å møte som avtalt skjer dette:

Spesifiser hvem som gir informasjon/ ringer hvem og hvem som gjør hva for å tilrettelegge for elevens deltagelse

Ansvarlig plan B

Avtalen gjelder for de neste 3 ukene, Den skal evalueres:

Signaturer på avtalen:

Alle som er til stede signerer på avtalen, også eleven

Tiltaksbank:

Kartlegging	<ul style="list-style-type: none"> - Kartlegging er viktig for å kunne iverksette gode tiltak, men er også et tiltak i seg selv da dette fungerer relasjonsbyggende mellom eleven og skolen og foresatte.
Tiltak på skolen	<ul style="list-style-type: none"> - Skoleledelsen setter av tilstrekkelig med tid og skaper gode rammer for relasjonsbygging og støtte fra pedagogisk personell. - Å etablere og videreføre positive relasjoner til voksenpersoner på skolen vil skape trygghet for eleven. - Informer klassen/trinnet om elevens fravær dersom elev og foresatte samtykker til dette. - Daglige/jevnlige samtaler med eleven med fokus på mestring og emosjonell støtte.
Tiltak i skole-hjem-samarbeidet	<ul style="list-style-type: none"> - Sørg for en åpen dialog med foresatte, så de til enhver tid vet hvem de skal ta kontakt med og når vedkommende er tilgjengelig. - Informer foresatte om hva bekymringsfullt skolefraværspromatikk er, og gi informasjon om skolens rutiner og muligheter for å igangsette tiltak. - Få de foresatte til å føle seg trygge på at skolen gjør sitt beste for at eleven skal trives og gi god informasjon om hvordan eleven fungerer på skolen. - Anerkjenn foresattes utfordringer og gi informasjon om aktuelle hjelpeinstanser. - Der det viser seg å være store utfordringer i forbindelse med å få eleven på skolen om morgenen, kan et viktig tiltak være at en fra skolen (kontaktlærer, en fra ledelsen, barnevern, helsesøster, e.l.) henter barnet hjemme.
Faglig tilrettelegging og trygghet i skolehverdagen	<ul style="list-style-type: none"> - Unngå stigmatiserende tiltak der eleven føler seg særlig utsatt blant medelever – samarbeid med eleven. - Etabler systemer for å ivareta forutsigbarhet og struktur for elevens skoledag, slik at eleven opplever trygghet. - Fokuser på fag som eleven mestrer og sørg for faglig tilpasset opplæring. - Forbered og informer eleven om endringer i dagsrutiner, særlig på de dagene der det er endringer i den vanlige skolerutinen (for eksempel turdager, høytidsmarkeringer, osv.) - Vær bevisst på elevens plassering i klasserommet, dvs. at eleven skal oppleve å bli sett. Eleven kan plasseres med venner eller trygge medelever osv.
Oppmøte og tilstedeværelse på skolen	<ul style="list-style-type: none"> - Møt eleven i skolegården eller på avtalt sted for å følge han/henne til klasserommet.

	<ul style="list-style-type: none"> - Gi eleven alternativer til å reise hjem fra skolen. Gjør avtaler med eleven om hva han/hun skal gjøre hvis han/hun ønsker å gå hjem i løpet av skoledagen. - Mor og/eller far følger til skolen en periode.
Tiltak for å motvirke sosial isolasjon	<p>Sørg for at eleven opprettholder positiv kontakt med medelever dersom eleven er sosialt isolert. Dette kan gjøres ved for eksempel: brev fra klassen, besøk fra klassekamerater eller kontaktlærer oppfordrer klassen til å sende hyggelige tekstmeldinger, lærer oppfordrer elever å oppsøke eleven i fritiden.</p> <p>Gi forutsigbarhet i friminutt ved igangsetting av faste aktiviteter for å skape oversiktlige og trygge sosiale arenaer.</p> <p>Sørg for at eleven har noen å gå sammen med til skolen.</p>
Tiltak i hjemmet	<p>Foreldrene må være tydelig på at barnet skal på skolen, og at de samtidig trykker barnet på at dette skal det mestre i nær fremtid.</p> <p>Oppretthold en fast og tydelig døgnrytme i hjemmet. Det er viktig å forebygge en unaturlig og forskjøvet døgnrytme da dette kan gjøre det vanskelig for barnet å stå opp og motiveres for skoledagen.</p> <p>Ha en fast rutine på morgenen og beregn god tid før skolen begynner.</p> <p>Når barnet er hjemme fra skolen, gjør hverdagen hjemme lik en skoledag, med krav om utføring av skolefaglige aktiviteter.</p> <p>Gjør hyggelige aktiviteter sammen med barnet utenfor skoletid.</p> <p>Hjelp barnet til å ta initiativ med jevnaldrende i fritiden.</p> <p>Oppretthold barnets deltagelse i fritidsaktiviteter.</p> <p>Ikke la skolevegringen eller fraværet være det eneste temaet i familien.</p>

Eksempelsamling: Ideer til inspirasjon etter kartlegging av situasjonen

Relasjoner til voksne på skolen

Ressursfaktorer:

- Har god relasjon til kontaktlærer
- Er sjarmerende, lett å like for voksne
- Liker rådgiver
- Liker samme rockeband som musikk lærer

Risikofaktorer:

- Redd for kritikk fra engelsklæreren når han gjør feil
- Flau etter å ha skjelt ut mattelærer
- Far snakker av og til nedsettende om noen av lærerne

Tiltak:

- Kontaktlærer setter av tid til faste samtaler med eleven
- Rådgiver møter eleven i skolegården om morgenen for en periode
- Foreldrene snakker positivt om lærerne på skolen
- Mattelærer tar initiativ til en samtale med eleven
- Kontaktlærer snakker med engelsklærer om elevens opplevelse
- Musikk lærer er ekstra oppmerksom, og slår av en prat når det er naturlig

Struktur på skolen

Tiltak:

- Kontaktlærer og elev utarbeider redusert timeplan
- Ledelsen sjekker om rutiner for registrering av fravær følges
- Eleven lager plan for uka i samarbeid med rådgiver/ kontaktlærer
- Kontaktlærer sørger for å sikre forutsigbarhet for eleven ved å gi beskjed ved f. eks planlagt vikar eller spesielle aktiviteter på skolen
- Miljøarbeider organiserer lekegrupper i friminuttet

Hjemmeforhold

- Foreldrene jobber med morgenrutiner for å få bedre start på dagen
- Helsesøster bistår foreldre i å få gode rutiner
- Far kontakter Familievernkontoret for å få hjelp til å samarbeide bedre som skilte foreldre
- Skolen vurderer om barneverntjenesten bør involveres
- Mor kjører til skolen for en periode
- Foreldre innfører faste kveldsrutiner og begrensnig av elektronikk før leggetid

Pluss/minus – skjema

Skjema gir oss en oversikt over hva eleven trives med og trives mindre med.

+	SKOLEFAG	-
Norsk lese KRL Kunst og håndverk Musikk		Engelsk Fysisk aktivitet Matte Norsk skrive

+	Fysisk aktivitet	-
Ballspill Friidrett Hinderløyper Stafetter		Dusj Skoleklokka

+	Dusj	-
Kaldt vann		Blir sist ferdig

+	Sist ferdig	-
Ro i garderoben		Kommer for sent til neste time

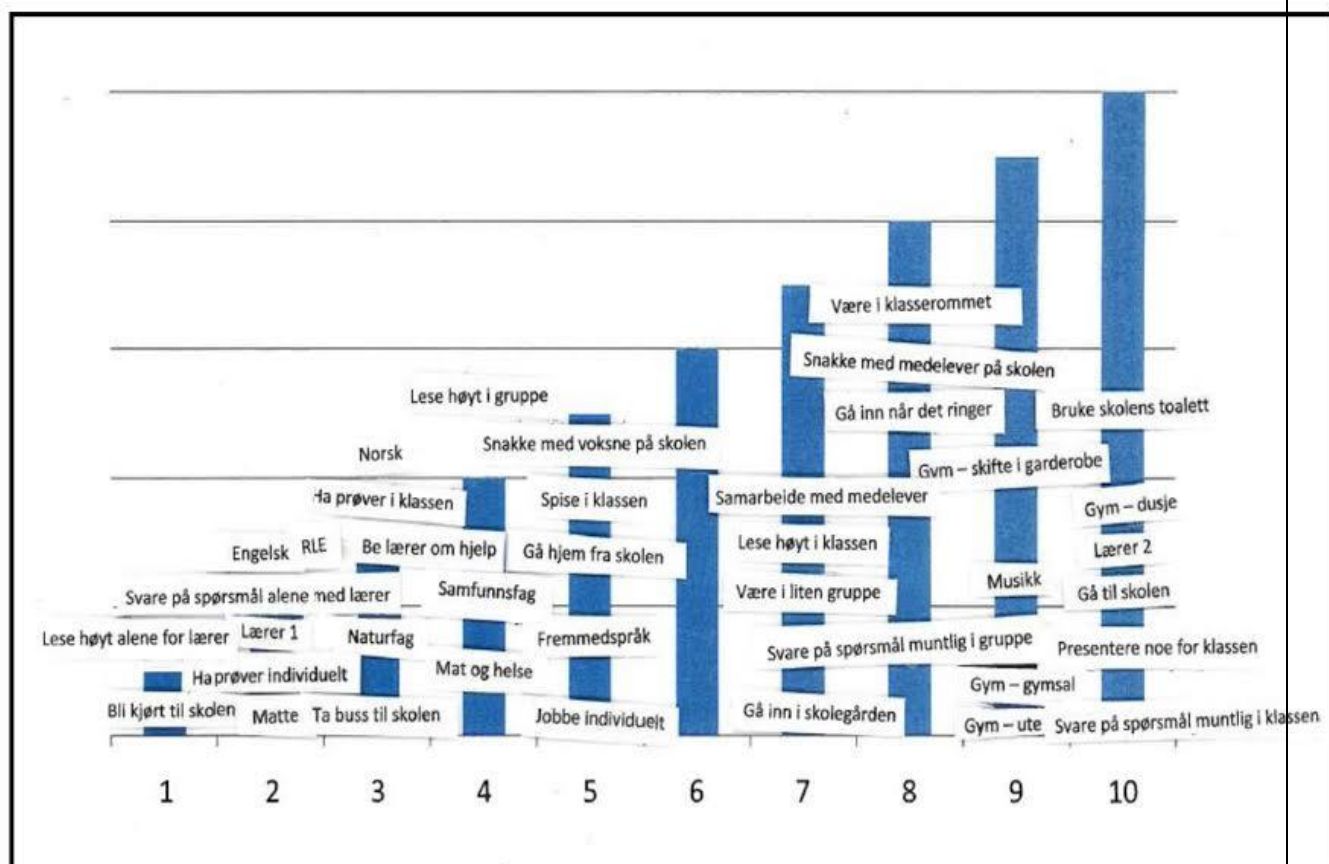
Friminutt		
«Fri» Basketball Gå alene		Slåsskamper Krangling

Slåsskamper – hva kan jeg gjøre		
Hente en voksen		Ikke hente hjelp Heie

Skalering

- **Et verktøy som:**
  - styrker relasjonen mellom lærer og elev
  - hjelper til å finne balansen mellom utfordring og tilpasning

Eksempel gutt 9. trinn

Anette Ruud, Nordvollseminaret 2017

- **Basert på funnene fra skaleringen:**
  - **Tilrettelegg for det som er det aller vanskeligste (10)**
  - **Legg en plan for eksponering for det nest vanskeligste (9)**

REFERANSELISTE

Ingul, J. M. (2016) *Skolevegring hos barn og unge*

Kearney, C.A. (2001) *School refusal behavior in youth. A Functional approach to assessment and treatment*. Washington, DC: American Psychological Association

Nittedal kommune (2017) *Hver dag teller! Veileder for forebygging og oppfølging av alvorlig skolefravær*